

*Szanowni Państwo Dyrektorzy, Nauczyciele!
Koleżanki i Koledzy!*

Z radością dzielę się z Państwem informacją, że ostatni w tym roku numer znanego Wam miesięcznika „Nauczyciel i Szkoła” to jednocześnie pierwszy, w którym inaugurujemy współpracę z Podkarpackim Centrum Edukacji Nauczycieli w tej właśnie formie. Od nowego roku w każdym jego numerze znajdziecie suplement Podkarpackiego Kuratora Oświaty. Uruchomienie tego rodzaju płaszczyzny współpracy choć jest niewątpliwym ewenementem w historii obu instytucji, nie jest jednak kwestią przypadku. Naszym zamiarem jest dotarcie do jak największego grona odbiorców oraz podjęcie skoordynowanych działań wspierających pod każdym względem szkołę, nauczycieli, rodziców i uczniów. W kontekście wyzwań, których w edukacji nigdy nie brakuje, chcemy dotrzeć z informacją, dać merytoryczne wsparcie dla różnych obszarów pracy szkoły oraz podejmowanych przez nią działań wychowawczych, opiekuńczych i edukacyjnych. Tym bardziej, że najbliższe lata przyniosą rzeczywiście wiele oświatowych nowości. Planowana globalna reforma systemu edukacji jest przedsięwzięciem szeroko zakrojonym. Na pierwszym jej planie eksponowane są widoczne na pierwszy rzut oka przeobrażenia struktury szkolnictwa – ośmioklasowa szkoła podstawowa oraz branżowa szkoła I stopnia. Jednak pozostałe zmiany projektowane w nowej ustawie Prawo Oświatowe będą miały większy wpływ na usprawnienie codziennej pracy szkoły już od roku szkolnego 2017/2018. Te będziemy starali się „oswajać” na bieżąco i z informacją o nich docierać za pośrednictwem dostępnych nam mediów, tj. strony internetowej, którą polecam Waszej uwadze, naszego pisma oraz uruchomionego niedawno na Facebooku... profilu Kuratorium Oświaty w Rzeszowie. Tak oto staramy się nie tylko dotrzymać tempa i dogonić czas, ale też uatrakcyjnić naszą współpracę, a przede wszystkim zachęcić Was do niej, Drodzy Nauczyciele.

Na dobry początek, proponujemy Wam konkurs na tytuł naszego kuratorskiego dodatku, który wdzięcznie wpasowałby się w treść „Nauczyciela i Szkoły”. Propozycje proszę zgłaszać do końca stycznia na adres e-mailowy: k.kwiatanowska@ko.rzeszow.pl

Jakimi przemyśleniami inaugurujemy swoje istnienie? Dzielimy się z Wami refleksją na temat zastosowania w szkole przepisów BHP w sytuacji wypadku, a także przypominamy o nowych zasadach organizacji wypoczynku dzieci i młodzieży, wynikających z kwietniowego rozporządzenia. Oba tematy w kontekście zbliżających się ferii zimowych oraz problemów z ich stosowaniem wydają się jak najbardziej warte omówienia. Od strony praktycznej przybliżamy innowacje i programowanie, kształcenie cudzoziemców w polskiej szkole oraz szkolne problemy z mierzaniem wiedzy. Rok 2016 kończymy miłymi wspomnieniami uczestników wizyty studyjnej śladami literatury i kultury polskiej na Litwie.

Z okazji zbliżających się Świąt Bożego Narodzenia oraz Nowego 2017 Roku składam Państwu najserdeczniejsze życzenia: nowego żaru wiary, niegasnącej nadziei i prawdziwej miłości. Wszak te dary niesie ze sobą Mała Dziecina, która z pełną ufnością przychodzi właśnie na świat, by ogłosić Dobrą Nowinę.

Małgorzata Rauch
Podkarpacki Kurator Oświaty

Programowanie w podstawówce – absurd czy szansa na sukces?

W grudniu 2015 r. Rada ds. Informatyzacji Edukacji przy Ministrze Edukacji Narodowej po kilkumiesięcznych konsultacjach społecznych, zakończyła pracę nad propozycją zmian w podstawie programowej przedmiotów informatycznych. Zmiany wydają się być konieczne, ponieważ obowiązująca obecnie podstawa programowa – według opinii ekspertów – nie uwzględnia dynamicznego rozwoju informatyki i technologii informacyjno-komunikacyjnych, sprowadza ucznia do *cyfrowego konsumenta*, który jedynie w sposób bierny korzysta z nowoczesnych technologii.

Najistotniejsze zmiany w podstawie programowej obejmują:

- kształcenie przez rozwiązywanie problemów na bazie logicznego i abstrakcyjnego myślenia,
- spiralność kształcenia,
- naukę programowania od pierwszej klasy szkoły podstawowej,
- jednolitą nazwę *informatyka* dla wszystkich przedmiotów informatycznych, na wszystkich etapach kształcenia.

Zmiany te mają wpływ na podniesienie rangi i znaczenia informatyki, jako samodzielnej dziedziny nauki, a ucznia – z biernego odbiorcy – przemieniają w *cyfrowego twórcę*, który szeroko rozumianą technologię cyfrową aktywnie zmienia, rozwija i potrafi wykorzystać dla własnych potrzeb.

Największe kontrowersje w tych zmianach wzbudza nauka programowania na pierwszym etapie kształcenia. Zarówno nauczyciele, jak i rodzice uczniów, bardzo sceptycznie podchodzą do tego pomysłu.

W celu wprowadzenia i sprawdzenia w praktyce szkolnej powszechnej nauki programowania oraz weryfikacji zapisów nowej podstawy programowej, 1 września 2016 r. rozpoczęło się pilotażowe wdrożenie programowania w edukacji formalnej w oparciu o innowacje pedagogiczne uruchomione przez Ministerstwo Edukacji Narodowej.

Do pilotażu przystąpiło – 1592 szkoły z całej Polski, w tym 162 szkoły z województwa podkarpackiego. Zdecydowaną większość – 64% stanowią podstawówki, 24% szkół uczestniczących w pilotażu to gimnazja, a 12% – szkoły ponadgimnazjalne. Województwo podkarpackie pod względem ilości szkół biorących udział w pilotażu plasuje się na drugim miejscu

Wyścigi robotów podczas Tygodnia Kodowania

Asia prezentuje przedszkolakom możliwości mBota

w Polsce (za województwem mazowieckim, w którym do pilotażu przystąpiło 198 szkół), ale w stosunku do ilości szkół na terenie tych województw, Podkarpackie zdecydowanie zwycięża: 7,5% szkół biorących udział w pilotażu, a w województwie mazowieckim tylko niecałe 5% (5,5% w całej Polsce).

Liczyby te świadczą o tym, że w naszym województwie jest stosunkowo więcej niż gdzie indziej nauczycieli otwartych na zmiany w zakresie kształcenia informatycznego i pewnie częściej niż gdzie indziej uczy się tu dzieci programowania już od najmłodszych lat.

Umiejętność programowania uważana jest za jedną z kluczowych kompetencji XXI wieku, kompetencję o znaczeniu horyzontalnym, której podstawy powinien opanować każdy członek społeczeństwa opartego na wiedzy. Na stronie *mistrzowiekodowania.pl* opublikowano nawet **5 powodów, by uczyć dzieci programowania:**

1. Nauka programowania daje dzieciom narzędzia pozwalające odnaleźć się w świecie nowoczesnych technologii; umiejętność komunikowania się z komputerami jest prawie tak fajna, jak posiadanie supermocy!

2. Programowanie to trzeci język, który każdy człowiek powinien znać przynajmniej na podstawowym poziomie, by rozumieć otaczający go świat i zachodzące w nim zmiany; nauka programowania jest możliwa już od wczesnych etapów nauczania i to właśnie wówczas przynosi najlepsze efekty.

3. Nauka programowania rozwija wiele kompetencji potrzebnych naszym dzieciom, to gimnastyka dla mózgu, pozwala wypracować umiejętność efektywnego myślenia o rzeczach niezwiązanych z informatyką.

4. Dzieci trzeba oswajać z technologią; obcowanie od dziecka z nowoczesnymi technologiami pozwoli w przyszłości wpływać na ich rozwój i wykonywać nowe, nieznanne nam dziś jeszcze zawody.

5. Potrzebujemy więcej programistów na całym świecie!

W Szkole Podstawowej nr 8 w Rzeszowie rozpoczęliśmy naukę programowania od wczesnych lat szkolnych, jeszcze przed przystąpieniem do pilotażu nowej podstawy programowej. Przed ponad dwudziestu laty, najmłodszy uczniowie na pozalekcyjnych zajęciach komputerowych samodzielnie kodowali plansze do popularnej wówczas gry *Heartlight* z krasnalem Mośkiem w roli głównej, pisali proste procedury w języku *Logo*, nieco starsi konstruowali również schematy blokowe

w programie *ELI* i próbowali swoich sił w *Pascalu*. Od 2012 r. nasi uczniowie programują w środowisku *Baltie*, a od 2014 r. – wraz z przystąpieniem do projektu *Mistrzowie Kodowania* – tworzą programy w środowisku *Scratch*. Te dwa środowiska programistyczne, stworzone specjalnie dla najmłodszych, pozwalają na programowanie wizualne. Zamiast pisania poleceń tekstowych – programy układa się z elementów przypominających klocki czy puzzle. Programowanie w tych środowiskach nie wymaga zaawansowanej wiedzy matematycznej i przynosi natychmiastowe efekty. Uczniowie mogą swobodnie eksperymentować i od razu oglądać rezultaty zmian, jakich dokonali – dlatego bardzo im się to podoba. Bezkarne prace z błędami pozwala modyfikować działania tak, by po wykonanych próbach w końcu osiągnąć sukces. Dodatkowej motywacji do nauki dostarczają uczniom konkursy programistyczne organizowane przez pana Bohumira Soukupa i SGP System oraz międzynarodowe inicjatywy promujące naukę kodowania, między innymi: *Scratch Day*, *Code Week*, *Godzina Kodowania*. Do tych wydarzeń każdego roku uczniowie przygotowują się starannie i przeważnie odnoszą duże sukcesy. W konkursie *Baltie'2016* trzecioklasista Szymek zajął I miejsce na etapie krajowym i II miejsce na etapie międzynarodowym w swojej kategorii wiekowej, a rok wcześniej był piąty na świecie. Każdego roku uczniowie SP nr 8 zajmują też czołowe miejsca w klasyfikacji wojewódzkiej oraz nieźle (do tej pory od 22) na etapach międzynarodowych.

Mając wyżej opisane doświadczenia w nauce programowania oraz chętnych do podnoszenia swoich kwalifikacji nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej, Szkoła Podstawowa nr 8 przystąpiła w roku szkolnym 2016/17 do pilotażu nowej podstawy programowej przedmiotów informatycznych.

W ramach zatwierdzonych innowacji, najmłodsze dzieci wdrażają się do kodowania i algorytmicznego myślenia poprzez układanie w logicznym porządku obrazków, tekstów, poleceń i instrukcji składających się na codzienne czynności. Tworzą sekwencje poleceń dla określonego planu działań lub dla osiągnięcia celu. W środowisku *Baltie* budują obrazki samodzielnie lub sterując małym czarodziejem na ekranie komputera, jak również – układając proste programy komputerowe. Uczą się też sterować przyjaznymi robotami *Daschem* i *Dotem*. Marzą też o macie edukacyjnej *Mistrzów Kodowania*, której zakup na razie przekracza możliwości finansowe szkoły.

Starsze dzieci (w ramach pilotażu – klasy czwarte) tworzą animacje, a następnie proste gry w środowisku *Scratch*, składają i programują roboty mBot, wykorzystują programy *Blockly*, *Path* i *Xylo* do sterowania robotami *Dasch* i *Dot*. Biorą udział w wyścigach robotów oraz turniejach napisanych przez siebie gier komputerowych. Podczas akcji propagujących kodowanie starsze dzieci uczą programowania młodszych kolegów, a czasem odwrotnie.

Rokrocznie w SP nr 8 organizowane są szkolne, powiatowe i wojewódzkie etapy konkursów programistycznych *Baltie*, a w latach 2014 i 2016 dzięki współpracy z wyższymi uczelniami Rzeszowa odbyły się na Podkarpaciu etapy: międzynarodowy i krajowy.

Wracając do postawionego w tytule na początku pytania, z doświadczeń SP nr 8 można wywnioskować, że nauka programowania na pierwszym etapie kształcenia, a nawet w przedszkolu, nie jest absurdalna. W Estoni oraz Wielkiej Brytanii siedmiolatki – z dobrym skutkiem – uczą się obowiązkowo języka programowania, równocześnie z nauką czytania i pisaniami; podobne zainteresowanie programowaniem można spotkać również w Grecji i na Węgrzech.

Uczniowie pisząc programy – przede wszystkim dobrze się bawią, pracując w grupie – rozwijają kompetencje społeczne, zwiększają też poczucie własnej wartości, ze względu na łatwość osiągnięcia w tej dziedzinie sukcesu. Nauka programowania pozwala dzieciom odnaleźć się w świecie nowoczesnych technologii, uczy kreatywnego rozwiązywania problemów. A przede wszystkim – co jest ważne dla najmłodszych – umiejętność programowania daje moc do kreowania świata według własnego pomysłu. Nie można jednak sprawić, by programowanie stało się sztuką dla sztuki. Zawsze musi być zachowana kolejność: pomysł, algorytm, program.

Czy umiejętność programowania jest szansą na sukces? Niewątpliwie, kompetencje w dziedzinie kodowania zapewniają lepszy start na kolejnych etapach edukacji, a zapotrzebowanie na programistów w dobrze płatnych sektorach gospodarki, pozwala na zdobycie w przyszłości ciekawego i dającego stabilność materialną zawodu.

Już w chwili obecnej największe firmy z branży IT, takie jak Google, Facebook, imo, Dropbox, Palantir i inne – oferują najlepszym studentom z Polski i państw całego świata świetnie płatne staże, zapewniając im darmowe przeloty do swoich siedzib

Przyjazne roboty *Dash* i *Dot*

(w Dolinie Krzemowej, Nowym Jorku, Londynie), bezpłatne mieszkania i całodzienne, nieograniczone pod żadnym względem wyżywienie, pracę i naukę pod opieką doświadczonych specjalistów oraz rozrywki w czasie wolnym. Niejednokrotnie praca połączona jest z interesującymi wyjazdami służbowymi. Te działania mają zachęcać potencjalnych programistów do podjęcia pracy po studiach w firmach, które tak zabiegają o najlepszych pracowników. Ciekawostką jest to, że większość tak „rozchwytywanych” studentów swój pierwszy program komputerowy napisała już w szkole podstawowej, mimo, że warunki ku temu były o wiele bardziej niesprzyjające niż dzisiaj.

Programować od dziecka warto, nawet jeśli spełni się wizja autora artykułu *Wytrenuj sobie aplikację*, opublikowanego w 254 numerze „Focusa”, traktującego o tym, że roboty już wkrótce będą programować się same, a co za tym idzie – spadnie zapotrzebowanie na programistów, to i tak zawsze będą potrzebni ludzie kreatywni, potrafiący logicznie myśleć, a wykształcenie tych cech jest niejako „produktem ubocznym” nauki programowania.

Strony, na które warto zajrzeć:

<http://www.baltie.net/>

<http://www.baltie.pl/>

<https://scratch.mit.edu/>

<http://godzinakodowania.pl/>

<https://programowanie.men.gov.pl/materialy/>

<http://mistrzowiekodowania.pl/>

Opracowała: Maria Jerzak
Szkoła Podstawowa nr 8 w Rzeszowie

Jak to z wypadkami bywa...

Tematykę bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach oświatowych omawia przede wszystkim rozporządzenie MENiS z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach (Dz.U.2003.6.69, z późn. zm.).

Zgodnie z rozporządzeniem dyrektor szkoły zapewnia bezpieczne i higieniczne warunki pobytu w szkole lub placówce, a także bezpieczne i higieniczne warunki uczestnictwa w zajęciach organizowanych przez szkołę lub placówkę poza obiektami należącymi do tych jednostek. Co najmniej raz w roku dyrektor dokonuje kontroli zapewniania bezpiecznych i higienicznych warunków korzystania z obiektów należących do szkoły lub placówki, w tym bezpiecznych i higienicznych warunków nauki, oraz określa kierunki ich poprawy. Z ustaleń kontroli sporządza się protokół, który podpisują osoby biorące udział w kontroli. Kopię protokołu dyrektor przekazuje organowi prowadzącemu szkołę lub placówkę.

Zgodnie z rozporządzeniem w szkole lub placówce sporządza się plan ewakuacji i umieszcza się w widocznym miejscu, w sposób zapewniający łatwy do niego dostęp, a drogi ewakuacyjne oznacza się w sposób wyraźny i trwały.

Prace remontowe, naprawcze i instalacyjne w pomieszczeniach szkoły lub placówki przeprowadza się pod nieobecność w tych pomieszczeniach uczniów i wychowanków, którym szkoła lub placówka zapewnia opiekę.

Pomieszczenia, w których odbywają się zajęcia, wietrzy się w czasie każdej przerwy, a w razie potrzeby także w czasie zajęć. Niedopuszczalne jest prowadzenie jakichkolwiek zajęć bez nadzoru upoważnionej do tego osoby. Przerwy w zajęciach uczniowie spędzają pod nadzorem nauczyciela. Jeżeli pozwalają na to warunki atmosferyczne, umożliwia się uczniom przebywanie w czasie przerw w zajęciach na świeżym powietrzu. W pomieszczeniach, w których odbywają się zajęcia, zapewnia się temperaturę co najmniej 18°C. Jeżeli nie jest możliwe zapewnienie temperatury, dyrektor zawiesza zajęcia na czas oznaczony, powiadamiając o tym fakcie organ prowadzący.

Miejsca pracy oraz pomieszczenia, do których jest wzbroniony dostęp osobom nieuprawnionym, są odpowiednio oznakowane i zabezpieczone przed swobodnym do nich dostępem uczniom i wychowankom.

Schody wyposaża się w balustrady z poręczami zabezpieczonymi przed ewentualnym zsuwaniem się po nich. Stopnie schodów nie mogą być śliskie. Otwartą przestrzeń pomiędzy biegami schodów zabezpiecza się siatką lub w inny skuteczny sposób, tak aby zapobiegać ewentualnym wypadkom.

Nauczyciel, wychowawca lub inny pracownik szkoły, który zauważył lub dowiedział się o wypadku, jest obowiązany udzielić pierwszej pomocy poszkodowanemu uczniowi i zawiadomić natychmiast o wypadku lekarza lub pielęgniarkę oraz dyrektora szkoły.

Zgodnie z § 41 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach (Dz. U. 2003.6.69) o każdym wypadku zawiadamia się niezwłocznie: rodziców (opiekunów) poszkodowanego, pracownika służby bezpieczeństwa i higieny pracy, społecznego inspektora pracy, organ prowadzący szkołę lub placówkę, radę rodziców, a o wypadku śmiertelnym, ciężkim i zbiorowym zawiadamia się niezwłocznie prokuratora i kuratora oświaty. Nadmieniamy, że z § 52 wyżej wymienionego rozporządzenia wynika, iż w kwestiach kwalifikacji wypadków stosuje się przepisy dotyczące ustalania okoliczności i przyczyn wypadków przy pracy. W takim razie możemy przyjąć na podstawie art. 3 ustawy z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (Dz.U.2009.167.1322 z późn. zmianami), iż wypadek ucznia jest nagłym zdarzeniem powodującym uraz lub śmierć wywołanym przyczyną zewnętrzną, które nastąpiło w czasie pozostawania ucznia w szkole. Termin uraz sprecyzował ustawodawca w art. 2 punkt 13 ww. ustawy stwierdzając, że urazem jest uszkodzenie tkanek ciała lub narządów człowieka wskutek działania czynnika zewnętrznego. Nie sprecyzowano jednak, jak poważne muszą być uszkodzenia tkanek ciała lub narządów człowieka.

Uprawnione wydaje się określenie, że uraz będzie wymagał szybkiej interwencji lekarza specjalisty. W art. 3 ust. 5 ww. rozporządzenia za ciężki wypadek przy pracy uważa się wypadek, w wyniku którego nastąpiło ciężkie uszkodzenie ciała, takie jak: utrata wzroku, słuchu, mowy, zdolności rozrodczej lub inne uszkodzenie ciała albo rozstrój zdrowia, naruszające podstawowe funkcje organizmu, a także choroba nieuleczalna lub zagrażająca życiu, trwała choroba psychiczna, całkowita lub częściowa niezdolność do pracy w zawodzie albo trwałe, istotne zeszpecenie lub zniekształcenie ciała.

Dyrektor szkoły jest obowiązany zabezpieczyć miejsce wypadku do czasu ustalenia okoliczności i przyczyn wypadku. Natomiast w przypadku zajęć organizowanych przez szkołę poza jej terenem, obowiązek zabezpieczenia miejsca wypadku spoczywa na osobie prowadzącej zajęcia. Dyrektor szkoły jest obowiązany powołać zespół powypadkowy, którego zadaniem jest przeprowadzenie postępowania powypadkowego i sporządzenie dokumentacji wypadku.

W skład zespołu powypadkowego wchodzi: pracownik służby bezpieczeństwa i higieny pracy, jako przewodniczący i społeczny inspektor pracy, a w szkole, w której nie działa społeczna inspekcja pracy, pracownik szkoły wyznaczony przez dyrektora. W pracach zespołu powypadkowego mają także prawo uczestniczyć przedstawiciele organu prowadzącego szkołę, kuratora oświaty i rady rodziców. W zespole powypadkowym nie uczestniczy lekarz. A skoro tak, to członkowie tego zespołu nie są upoważnieni do dokonywania kwalifikacji rodzaju wypadku w związku z doznanymi obrażeniami. Mimo tego, że zespół powypadkowy nie musi określić rodzaju wypadku, to np.: pobyt dziecka w szpitalu, rodzaj urazu i jego opis na podstawie diagnozy z karty informacyjnej leczenia szpitalnego oraz informacje przekazane przez rodziców ucznia mogą wskazać na konieczność zastosowania przepisów § 41 ust. 2 ww. rozporządzenia. **Jednocześnie zgodnie z pismem WSP/W.425/6/10 Podkarpackiego Kuratora Oświaty z dnia 23 lutego 2010 r. w sprawie pozyskiwania informacji o wypadkach i niebezpiecznych zdarzeniach, dyrektorzy wszystkich typów szkół i placówek województwa podkarpackiego są zobowiązani do przekazywania tych informacji do Podkarpackiego Kuratora Oświaty.**

Protokół ustalenia okoliczności i przyczyn wypadku ucznia (protokół powypadkowy) zatwierdza dyrektor szkoły.

Po zatwierdzeniu protokołu powypadkowego dyrektor szkoły jest obowiązany omówić z pracownikami okoliczności i przyczyny wypadku oraz ustalić środki niezbędne do zapobieżenia im.

Protokół powypadkowy sporządza się w dwóch egzemplarzach, z których jeden pozostaje w dokumentacji szkoły, a drugi (wraz z załącznikami) szkoła ma obowiązek przekazać rodzicom (prawnym opiekunom) poszkodowanego ucznia lub osobie (placówce) sprawującej nad nim opiekę. Na żądanie organu prowadzącego szkołę lub kuratora oświaty dyrektor szkoły jest obowiązany przekazać im kopię protokołu powypadkowego.

W razie zastrzeżeń co do treści protokołu powypadkowego, rodzice (prawni opiekunowie) poszkodowanego ucznia lub osoba (placówka) sprawująca nad nim opiekę mogą wystąpić, w ciągu 7 dni od daty otrzymania protokołu, do organu prowadzącego szkołę z wnioskiem o przeprowadzenie kontroli przebiegu postępowania powypadkowego.

Do pozostałych spraw związanych z wypadkami uczniów stosuje się odpowiednio przepisy o ustalaniu okoliczności i przyczyn wypadków przy pracy. Ponadto informujemy, że przy ustalaniu przyczyn i okoliczności wypadku ucznia należy posiłkować się przepisami rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 1 lipca 2009 r w sprawie ustalania okoliczności i przyczyn wypadków przy pracy.

Pozostałe szczegóły opisujące m.in. bezpieczeństwo uczniów podczas zajęć z wychowania fizycznego, sportu i turystyki omówione są w rozdziale 3 rozporządzenia MENiS z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach (Dz.U.2003.6.69, z późn. zm.).

Opracowali:
Bożena Pasieka
Dyrektor Wydziału Jakości i Zarządzania Edukacją
Kuratorium Oświaty w Rzeszowie
Stanisław Wróbel
Starszy Wizytator
Kuratorium Oświaty w Rzeszowie

Wizyta studyjna na Litwie

W ramach doskonalenia zawodowego dyrektorzy oraz nauczyciele języka polskiego i historii – opiekunowie uczniów, zwycięzców konkursów przedmiotowych w dniach 17-20 listopada 2016r. wzięli udział w wizycie studyjnej: *Śladami literatury i kultury polskiej na Litwie*.

Celem wizyty było poznanie polskiego szkolnictwa na Litwie, zabytków oraz tradycji narodowych kulturowanych przez środowisko polskie. Program przewidywał spotkania z Prezesem Macierzy Szkolnej, z kustoszem Muzeum Władysława Syrokomli, kustoszem Muzeum Adama Mickiewicza, wizytę w Uniwersytecie Edukologicznym oraz Progimnazjum im. Jana Pawła II w Wilnie, jak też zwiedzanie zabytków Wilna i Trok.

Uczestnicy wyjazdu w drodze do Wilna mieli okazję zwiedzić Świętą Górę Grabarkę – serce prawosławia w Polsce. Od setek lat ludzie przychodzą tu z prośbą i modlitwą o pomoc, zostawiając swoje krzyże, pod którymi kryją się ich osobiste troski, smutki i radości. Przychodzą, aby znaleźć ukojenie, radość, pociechę i wzmocnienie. Ten niepowtarzalny krajobraz, na który złożył się Las Krzyży zmusił nas do refleksji.

Podróż do Wilna to dla nas podróż do polskich

dziejów, kultury i historii obecnych w tym mieście na każdym kroku.

Litewska stolica jest jednym z najpiękniejszych miast Europy. Tuż po przyjeździe zostaliśmy zakwaterowani w Domu Kultury Polskiej w Wilnie, skąd już pierwszego wieczoru wyruszyliśmy na długi spacer po ulicach tego pięknego miasta.

Drugi dzień pobytu dostarczył wszystkim wiele wspaniałych wrażeń. Uczestniczyliśmy w spotkaniu z Józefem Kwiatkowskim – Posłem na Sejm Republiki Litewskiej, Prezesem Polskiej Macierzy Szkolnej na Litwie, który poszerzył naszą wiedzę na temat stanu polskiego szkolnictwa na Litwie. Następnie odbyło się spotkanie na Uniwersytecie Edukologicznym, które wyjaśniło nam szczegóły powyższego tematu (26 studentów na 4-letnich studiach polonistycznych).

Program pobytu na Litwie nie był standardowy. Odwiedziliśmy zaprzyjaźnioną szkołę polską. Było to Progimnazjum im. Jana Pawła II w Wilnie – tutaj przeżyliśmy prawdziwą lekcję patriotyzmu. Ze łzami w oczach oglądaliśmy wykonanie naszego narodowego tańca – *Poloneza*, wysłuchaliśmy *Mazurka Dąbrowskiego*, Roty czy pieśni *Pierwsza Brygada*. Byliśmy pod wrażeniem recytacji poezji patriotycznej przez uczniów tej szkoły.

Uczestnicy wizyty studyjnej na Litwie

W tym dniu udało nam się również odwiedzić najważniejsze dla Polaków miejsca w Wilnie – zwiedziliśmy m.in. Ostrą Bramę z cudownym obrazem Matki Boskiej, Cerkiew św. Ducha, Klasztor i Cerkiew Bazylianów (z celą Konrada), Kościół św. Ducha oraz Plac Ratuszowy. Wszystkie te miejsca wzbudziły zachwyt oraz przyczyniły się do lepszego poznania historii.

A wieczór? Tego nie spodziewał się nikt z uczestników wyjazdu... Na uroczystej kolacji – spotkanie z Konsulem Generalnym RP w Wilnie Stanisławem Cygarowskim. Nie było osoby, która nie chciałaby mieć z nim pamiątkowego zdjęcia.

Kolejny dzień wizyty rozpoczęliśmy od spotkania z kustoszem w Muzeum Władysława Syrokomli. Borejkowszczyzna to dworek i wieś położona 14 km od Wilna.

W XIX-wiecznym drewnianym budynku, w którym mieszkał poeta Władysław Syrokomla powitał nas kustosz muzeum dr Józef Szostakowski, który oprowadził nas po zagrodzie, a potem zapoznał z domem – muzeum Władysława Syrokomli. Zauroczył nas swoim opowiadaniem, znajomością życia i twórczości „lirnika wioskowego”, cytował jego utwory, opowiadał o życiu. Najwięcej jednak emocji wzbudziły utwory poetyckie cytowane przez pana Józefa. Najbardziej w pamięć zapadł nam tomik poezji Daniela Krajczyńskiego *Posłuchać Krzyku Ryb*, a z niego wiersze *Twoje nadgarstki, czy Zaparzanie zielonej herbaty*.

Kolejnym etapem wędrowki było Muzeum Mickiewicza oraz spotkanie z jego Dyrektorem Rimantasem Salna. Ekspozycja tego muzeum, mieszczącego się w domu, w którym mieszkał wielki polski poeta romantyzmu i patriota litewski prezentuje kolekcję pierwszych edycji utworów poety i pierwsze ich przekłady na inne języki, listy oraz rzeczy osobiste poety. Najcenniejszymi eksponatami wileńskiego muzeum prócz rękopisów są: stół poety, przy którym redagował *Grażynę* oraz jego fotel. Bardzo szybko przekonaliśmy się, iż to muzeum pełni rolę literackiego salonu Wilna, promującego polską literaturę i kulturę.

Szczególnie wzruszająca była wizyta na Cmentarzu na Rossie, gdzie była okazja do refleksji nad burzliwymi losami wielu wybitnych Polaków. Zwiedzanie rozpoczęło złożenie wieńca przez Panią Małgorzatę Rauch Podkarpackiego Kuratora Oświaty na grobie matki Józefa Piłsudskiego i serca jej syna – Marszałka. Grób zdobi skromna inskrypcja „Matka i serce syna” oraz prosty, delikatnie wyrzyty krzyż. Spacer na Rossę to jakby wkroczenie do innej rzeczywistości, innego

Wilna. Tajemniczego, sennego, spowitego zadumą i nostalgią. Ów cmentarz to miejsce malownicze, przepełnione spokojem, nutką refleksji. Położony na wzgórzu, skupia stare, pociemniałe już mogiły. Może poszczycić się wieloma stylowymi nagrobkami o artystycznej wartości.

Chociaż dzień chylił się ku zachodowi, wszyscy udaliśmy się do centrum Wilna.

A tutaj kolejne niezwykle przeżycia – Kościół św. Piotra i Pawła (Antokol), Katedra wileńska św. Stanisława, Uniwersytet Wileński i Kościół św. Anny.

Spacer po Wilnie można uznać za pielgrzymkę do miejsc świętych naszego narodu.

Wilno to jedno z kresowych miast, które wzrusza, zachwyca, skłania do refleksji, nie pozostawia obojętnym na piękno minionych wieków, ducha polskiego romantyzmu.

Na trasie naszej wizyty były również Troki. Urokliwe miasteczko wśród pagórków i jezior oferowało ciszę, urzekające krajobrazy z bajkowym zamkiem w tle. Dodatkową atrakcją w Trokach była degustacja tzw. kibinów, które są narodową potrawą Karaimów zamieszkałych od wieków w Trokach.

Wizyta na Litwie chyba już na zawsze zostanie dla wszystkich uczestników wędrowką sentymentalną. Podróżując w czasie, mogliśmy przyglądać się Mickiewiczowi pochylonemu nad poematem *Grażyna* w jego niewielkiej izdebce, widzieliśmy kibitki wywożące młodych filomatów i filaretów na Syberię z placu przed Ratuszem. Spoczęliśmy też pod celą Konrada. Wydawało się jakby jeszcze w powietrzu dźwięczały jego dramatyczne słowa skierowane do Boga w czasie pamiętnej Wielkiej Improwizacji: *Daj mi rząd dusz!*. Nasze dusze dostał na pewno.

Tymczasem przenoś moją duszę utęsknioną do tych pagórków leśnych, do tych łąk zielonych, szeroko nad błękitnym Niemnem rozciągniętych – w tych słowach Mickiewicz, niestety tylko duchem mógł powrócić w ojczyste strony.

My „przenieśliśmy się” na Litwę dzięki obecnej z nami Pani Małgorzacie Rauch Podkarpackiemu Kuratorowi Oświaty. Dziękuję w imieniu wszystkich uczestników wizyty studyjnej za umożliwienie nam poznania polskiej kultury na Litwie. Myślę, że zaowocuje to współpracą naszych placówek oświatowych.

Opracowała: Barbara Zięba
nauczyciel języka polskiego
w Zespole Szkół w Zarzeczu

Organizacja wycieczek dzieci i młodzieży

Zasady organizacji i zgłaszania wycieczek określone zostały w przepisach ustawy z dnia 11 września 2015 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz ustawy o Krajowym Rejestrze Karnym (Dz. U. poz. 1629) oraz przepisach rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 marca 2016 r. w sprawie wycieczek dzieci i młodzieży.

Organizatorami wycieczek mogą być szkoły i placówki, osoby prawne i fizyczne, a także jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej.

Ww. przepisy obowiązują wszystkich organizatorów wycieczek dla dzieci i młodzieży, w tym również kluby i związki sportowe, organizujące obozy sportowe w czasie przerw od zajęć szkolnych (ferie letnie, ferie zimowe, wiosenna i zimowa przerwa świąteczna) oraz osoby prowadzące działalność agroturystyczną. Obowiązek zgłaszania wycieczek dotyczy również tych podmiotów, które organizują wyjazdy dla młodzieży, uczniów szkół lub wychowanków placówek, którzy ukończyli osiemnasty rok życia, gdyż wszystkich obowiązują regulaminy wycieczek wymagane w związku z organizacją wycieczek. Jeżeli podmiot organizuje daną formę aktywności i spełnia ona definicję wycieczki, podlega tym samym przepisom, co pozostałe podmioty organizujące wycieczki dla dzieci i młodzieży.

Zgodnie z art. 92a ust. 1 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2015r. poz. 2156, z późn. zm.) przez wycieczkę należy rozumieć:

- wycieczka organizowana dla dzieci i młodzieży,
- w celach rekreacyjnych lub regeneracji sił fizycznych i psychicznych, połączony ze szkoleniem lub pogłębieniem wiedzy, rozwijaniem zainteresowań, uzdolnień lub kompetencji społecznych dzieci i młodzieży,
- trwający nieprzerwalnie 2 dni,
- w czasie ferii letnich i zimowych oraz wiosennej i zimowej przerwy świątecznej,
- w kraju lub za granicą,
- w formie np. kolonii, półkolonii, zimowiska, obozu i biwaku.

Zgodnie z art. 92c ust. 2 organizator wycieczki zapewnia bezpieczne i higieniczne warunki wycieczki, kadre wycieczki (kierownik, wychowawcy wycieczki, ewentualnie trenerzy i instruktorzy), dostęp do opieki medycznej, program wycieczki i zajęcia dostosowane do wieku, żywność zgodne z zasadami higieny żywienia. Kadra wycieczki (kierownik, wychowawca), to osoby, które nie były karane za umyślne przestępstwo przeciwko życiu i zdrowiu,

przestępstwo przeciwko wolności seksualnej i obyczajowej, przestępstwo przeciwko rodzinie i opiece... . Zgodnie z art. 92p ust. 1 punkt 1 *ustawy*, osoby te muszą mieć ukończone 18 lat, posiadać wykształcenie co najmniej średnie, powinny ukończyć odpowiedni kurs, posiadać wiedzę, doświadczenie i umiejętności niezbędne do realizowanych zajęć. Kandydat na wychowawcę **jest zobowiązany przedstawić organizatorowi wycieczki informację z Krajowego Rejestru Karnego.**

Organizację kursów na kierownika i wychowawcę wycieczki szczegółowo opisuje art. 92q. Prowadzenie kursów **wymaga zgody kuratora oświaty**. Wniosek składa się nie później niż 30 dni przed planowanym terminem rozpoczęcia kursów.

Obowiązek zgłaszania kuratorowi oświaty zamiaru zorganizowania wycieczki wynika z art. 92d. Zgodnie z tym artykułem oraz § 2 rozporządzenia zgłoszenie wycieczki następuje po uzupełnieniu potrzebnych danych nie później niż 21 dni przed terminem rozpoczęcia wycieczki.

Wycieczka może się odbywać wyłącznie **po umieszczeniu zgłoszenia** wycieczki w bazie wycieczki. Organizator wycieczki zawiadamia niezwłocznie kuratora oświaty o zmianach objętych zgłoszeniem wycieczki.

Zgodnie z § 4 liczba uczestników wycieczki pozostających pod opieką jednego wychowawcy **nie może przekraczać 20 osób**, a dzieci **do 10 roku życia** nie może przekroczyć **15 osób**.

Paragrafy 5 i 6 rozporządzenia szczegółowo opisują obowiązki i zadania kierownika wycieczki i wychowawcy wycieczki. Obowiązków kierownika nie łączy się z obowiązkami wychowawcy wycieczki.

W rozporządzeniu znajduje się program kursu na kierownika wycieczki (zał.7) i kursu na wychowawcę wycieczki (zał.8) oraz kwalifikacje, jakie powinna przedstawić kadra prowadząca wykłady lub zajęcia praktyczne.

W art. 92 l szczegółowo opisano postępowanie kadry wycieczki w przypadku zaistnienia wypadku podczas wycieczki. **O każdym wypadku** zawiadamia się niezwłocznie: rodziców, organizatora wycieczki, kuratora oświaty, organ prowadzący szkołę, prokuratora – w razie wypadku śmiertelnego, ciężkiego lub zbiorowego, państwowego inspektora sanitarnego – w przypadku zatrucia pokarmowego. Z wypadku sporządza się **protokół powypadkowy**.

Opracowała: Bożena Pasięka
Dyrektor Wydziału Jakości i Zarządzania Edukacją
Kuratorium Oświaty w Rzeszowie